

1. Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΜΑΣ ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ημ. Έκδοσης: . . . 17/04/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 17/04/2021

Σελίδα: 8

Η πληθυσμιακή μας συρρίκνωση

Κύριε διευθυντά

Το άρθρο του συνεργάτη σας κ. Θάνου Τσίρου στην «Καθημερινή» της Κυριακής 28 Μαρτίου ήταν αποκαλυπτικό και ταυτόχρονα συγκλονιστικό. Μας έδωσε σε αριθμούς να καταλάβουμε όλοι μας ότι ένα από τα κύρια προβλήματα της πατρίδας μας σήμερα είναι, εκτός από την πανδημία και τον τουρκικό μεγαλοοθωμανισμό, η τρομακτική συρρίκνωση του πληθυσμού της Ελλάδας.

Γράφει λοιπόν ο κ. Τσίρος. Το 2020 ο πληθυσμός μειώθηκε κατά 46.234 άτομα. Είχαμε δηλαδή 85.605 γεννήσεις και 131.839 θανάτους. Δεν ξέρουμε αν αυτές οι γεννήσεις αφορούσαν μόνο γηγενείς Έλληνες ή συμπεριλαμβάνουν και αλλοδαπούς που γέννησαν σε δημόσια ή ιδιωτικά νοσοκομεία. Αν συμπεριλαμβάνουν και αυτούς, τότε το πρόβλημα γίνεται ακόμα χειρότερο και με δυσκο-

λότερη επίλυση. Επίσης, από πίνακα που παρουσιάζεται στο άρθρο φαίνεται ότι την τελευταία δεκαετία οι γεννήσεις είναι κάθε χρόνο λιγότερες από τους θανάτους. Συγκεκριμένα, από 117.000-118.000 γεννήσεις σε ετήσια βάση, πριν μπούμε στην περίοδο των μνημονίων, πέσαμε για πρώτη φορά κάτω από τις 100.000 το 2012, ενώ από το 2016 και μετά το όριο έπεσε κάτω από 90.000 γεννήσεις τον χρόνο. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το υπουργείο Εργασίας που έδωσε και τα σχετικά επιδόματα γέννησης παιδιών.

Αρνητικό ισοζύγιο 40.000-45.000 ανθρώπων σε ετήσια βάση σημαίνει εξαφάνιση μιας μεσαίας ελληνικής πόλης κάθε χρόνο. Στα 10 χρόνια χάνονται 500.000 άνθρωποι – νέοι Έλληνες, ενεργοί πολίτες.

Αφήνουμε τη σκέψη όλων μας ελεύθερη για να δούμε πού θα βρίσκεται πληθυσμιακά η Ελλάδα το 2040, εφόσον αυτοί οι ρυθμοί εξακολουθήσουν να ισχύουν και πού θα βρίσκονται οι γείτονες. Επίσης, τροφή για τη φαντασία όλων μας αποτελεί και η πληθυσμιακή ανάπτυξη η οποία αναμένεται για τους μη γηγενείς Έλληνες, οι οποίοι ανεξαρτήτως αιτίας αποφάσισαν να εγκατασταθούν μόνιμως στη χώρα μας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Για το 2020, η κυβέρνηση Κυριάκου Μητσοτάκη αντιλαμβανόμενη το πρόβλημα δρομολόγησε για πρώτη φορά το επίδομα τέκνου για τη μείωση της υπογεννητικότητας. Οπωσδήποτε, δεν υπάρχει ακόμα ο απαραίτητος χρόνος για να αξιολογηθεί αυτό το μέτρο. Θεωρούμε όμως ότι εφόσον όλοι αποδεχόμαστε ότι αυτό είναι ένα από τα κύρια προβλήματα της χώρας μας, θα πρέπει τα μέτρα να πολλαπλασιαστούν για να μπορέσουμε να επανέλθουμε στα προ της δεκαετίας επίπεδα, δηλαδή στο θετικό ισοζύγιο γεννήσεων - θανάτων.

Προτείνουμε λοιπόν να συσταθεί σε κάθε περιφέρεια «ρυθμιστική αρχή δημογραφικού προβλήματος» που θα λειτουργεί υπό την εποπτεία της κάθε περιφέρειας και των δήμων. Η ρυθμιστική αρχή θα έχει ως κύρια ευθύνη την ανάδειξη του προβλήματος, παρέχοντας ταυτόχρονα ιδέες και τεχνογνωσία για τη θεραπεία του. Επιπρόσθετα, θα είναι η ίδια υπεύθυνη για τον έλεγχο της εφαρμογής των αποφάσεων που θα ληφθούν. Η σύσταση της επιτροπής θα πρέπει να είναι άμεση και τα επιπρόσθετα μέτρα που θα ληφθούν θα πρέπει να υλοποιηθούν το ταχύτερο δυνατόν. Οι καιροί ου μενετοί.

ΚΡΑΣΣΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ MD, PHD, FRCP(LOND)

*Καθηγητής Ενδοκρινολόγος
Θεσσαλονίκη*

Το «συμφέρον του τέκνου» και η ευθύνη των γονιών

Με αφορμή τις προτεινόμενες διατάξεις στο νομοσχέδιο για τις «σχέσεις γονέων και τέκνων»

Πριν λίγες μέρες ολοκληρώθηκε η διαβούλευση του πολυσυζητημένου σχεδίου νόμου του υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο «Μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τις σχέσεις γονέων και τέκνων και άλλα ζητήματα οικογενειακού δικαίου». Οι διατάξεις του αναμορφώνουν το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις των γονέων και παιδιών, κυρίως μετά το διαζύγιο, την ακύρωση του γάμου ή τη λύση του συμφώνου συμβίωσης.

Βασικό κριτήριο για τη ρύθμιση των σχέσεων των γονιών, όπως διακηρυκτικά προσδιορίζεται από το άρθρο 5 του σχεδίου νόμου, είναι το «συμφέρον του τέκνου». Αυτό, όμως, όπως εξειδικεύεται και προσδιορίζεται από τις διατάξεις, εξυπηρετείται «**πρωτίστως από την ουσιαστική συμμετοχή και των δυο γονέων στην ανατροφή και φροντίδα του, καθώς επίσης και στην αποτροπή διάρρηξης των σχέσεων του με καθέναν από αυτούς**».

Ετσι, οι προτεινόμενες διατάξεις του σχεδίου νόμου περιορίζουν το «συμφέρον του τέκνου» σχεδόν αποκλειστικά στην «ουσιαστική επικοινωνία» με τους γονείς του. Οσο σημαντική και αν είναι η συμβολή και των δύο γονέων στη φροντίδα και ανατροφή των παιδιών, είτε βρίσκονται σε συμβίωση είτε όχι, η νομοθετική παρέμβαση δεν αρκεί.

Είναι αναγκαίο να στηρίζεται στην υποχρέωση του κράτους να συμβάλει στην ουσιαστική οικονομική και κοινωνική στήριξη της εργατικής - λαϊκής οικογένειας, στη στήριξη των γονιών για την ανατροφή των παιδιών. Ταυτόχρονα, υποβαθμίζεται το σύνολο των αναγκών του παιδιού (Υγεία, Εκπαίδευση, Αθλητισμός, Πολιτισμός). Απουσιάζει κάθε αναφορά στην κρατική ευθύνη για να εξασφαλίσει καθολικά σε όλα τα παιδιά τα σύγχρονα δικαιώματά τους, στήριζοντας ισότιμα τους γονείς.

Το αντικειμενικό έδαφος στη σχέση γονιών - παιδιών (γονική σχέση)

Πιο συγκεκριμένα, στο οικογενειακό Δίκαιο προσδιορίζονται η γονική μέριμνα και η επιμέλεια ως βασικές έννοιες που αφορούν στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των γονέων έναντι των παιδιών τους. Το σχέδιο νόμου ενισχύει αντιφάσεις και κενά στο περιεχόμενο των συγκεκριμένων εννοιών, δημιουργώντας ερμηνευτικά προβλήματα και κατ' επέκταση εστίες έντασης μεταξύ των διαζευγμένων γονιών. **Η ευθύνη των γονιών κατακερματίζεται.**

Στο αστικό Δίκαιο η γονική σχέση προβάλλεται ως μια ουδέτερη έννοια, αποσπασμένη από τις κυριώρες οικονομικές, κοινωνικές σχέσεις. Ομως, στην πραγματικότητα, η σχέση γονιών - παιδιών, τόσο πριν όσο και μετά το διαζύγιο, εξαρτάται από την κοινωνική, ταξική θέση των γονέων στη σύγχρονη εκμεταλλευτική κοινωνία.

Για την εργατική, λαϊκή οικογένεια η δυνατότητα λύσης του γάμου, γενικά μιας συμβίωσης, ενώ μπορεί να είναι αναγκαία και επιβεβλημένη, να συνδίδει και με το συμφέρον των παιδιών, μπορεί να καταλήξει σε τραγωδία εξαιτίας των νέων πρόσθετων οικονομικών και άλλων απαιτήσεων για την πρακτική προσαρμογή στη νέα κατάσταση.

Όταν και οι δύο γονείς είναι εργατοϋπάλληλοι, αυτοαποχολωμένοι, το χαμηλό εργατικό - λαϊκό εισόδημα, ο καταναγκασμός της εργασίας, που επιδρά αρνητικά στην καθημερινή ρουτίνα, στις κοινωνικές συνθήκες, διαμορφώνοντας μια ζωή - λάσπη, έχουν αρνητική αντανακλάση και στη ρύθμιση των σχέσεων των γονέων με τα παιδιά, ιδιαίτερα μετά το διαζύγιο. Ενώ, πιο ανισότιμα ρυθμίζονται αυτές οι σχέσεις στις περιπτώσεις που ο ένας από τους δύο γονείς έχει υψηλότερο εισόδημα.

Αντίστοιχα, η **συναινετική στάση των δύο γονέων** απέναντι στα ζητήματα γονικής μέριμνας, ενώ είναι η καλύτερη δυνατή εξέλιξη, μπορεί να επηρεάζεται αρνητικά από **δυσκολίες, υποχωρήσεις της μιας ή της άλλης πλευράς, που έχουν πηγή τα εργασιακά και οικονομικά προβλήματα, τις απότομες εναλλαγές στις συνθήκες ζωής και εργασίας.**

Στην ίδια κατεύθυνση, η **γονική σχέση και η ποιότητα της εξαρτάται από το αν γίνεται κοινή προσπάθεια των**

δύο γονέων για την εξασφάλιση της σχέσης τους με το παιδί, αφήνοντας στην άκρη τις διαφωνίες τους. Η κατάκτηση μιας τέτοιας σχέσης μεταξύ των γονέων και στις σχέσεις τους με το παιδί δεν είναι μια εύκολη υπόθεση, ούτε στην περίπτωση των συζύγων, ούτε πολύ περισσότερο στην περίπτωση των διαζευγμένων ζευγαριών.

Σχετίζεται με το επίπεδο και την ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης. Στον καπιταλισμό, επιδρούν στις σχέσεις των γονιών οι κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις, συμπεριφορές, αξίες, όπως ο ατομισμός, ο ανταγωνισμός, ο εγωιστικός τρόπος ζωής. Ακόμα πιο σύνθετο είναι το ζήτημα όταν οι γονείς δεν έχουν εξασφαλίσει ένα επίπεδο συμφωνίας για σύνθετα ζητήματα, που παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού (όπως η θρησκεία, η ονοματοδοσία κ.λπ.).

Όλα τα παραπάνω ενδέχεται να πυροδοτήσουν εντάσεις στις σχέσεις των διαζευγμένων γονιών. Τέτοιες συγκρούσεις ενδεχομένως να οδηγήσουν στην απομάκρυνση του παιδιού από τον έναν γονέα ή στην προσκόλληση με τον γονέα που έχει την επιμέλεια. Ο αποτέλεσμα τέτοιων παθολογικών σχέσεων μεταξύ γονέων - παιδιών είναι να διαμορφώνονται αρνητικά βιώματα στην κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, η οποία σχετίζεται και με την ηλικία των παιδιών, επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά προσαρμόζονται στη νέα οικογενειακή κατάσταση.

Παρόλο που οι γονείς έχουν την ευθύνη της καθημερινής φροντίδας και ανατροφής του παιδιού, η συνολική ανάπτυξη και διαπαιδαγώγηση του παιδιού δεν εξαρτάται μόνο και κυρίως από την οικογένεια. Εξάλλου, το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων (με πυρήνα τους τις σχέσεις ιδιοκτησίας) και η εξέλιξη τους επιδρούν και συνεπάγονται συγκεκριμένες υποχρεώσεις και δικαιώματα των γονιών, τόσο προς το παιδί, όσο και μεταξύ τους.

Στην ανάπτυξη του παιδιού, λοιπόν, καθοριστικός παράγοντας είναι σε ποιες οικονομικές - κοινωνικές συνθήκες αναπτύσσεται η γονική ευθύνη και σχέση, δηλαδή «σε τι κόσμο» μεγαλώνουν τα παιδιά και με τι όρους, πρώτα απ' όλα οικονομικούς - κοινωνικούς. Αυτός ο κόσμος αντανακλάται στην αλληλεπίδραση του παιδιού με το περιβάλλον του, στη δραστηριότητά του, στη διαμόρφωση της συναισθηματικής και νοητικής λειτουργίας του, δηλαδή στη διαμόρφωση της συνείδησής του.

Το πραγματικό συμφέρον του παιδιού

Η θέση του ΚΚΕ για το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις των γονιών και των παιδιών έχει ως **αφετηρία τις κοινωνικές ανάγκες του παιδιού. Από αυτήν τη σκοπιά αντιμετωπίζει τις υποχρεώσεις των γονιών απέναντι στα παιδιά, είτε βρίσκονται σε συμβίωση, είτε όχι, δεν έχει ως αφετηρία τις συναισθηματικές ή άλλες ανάγκες των γονέων αν έρχονται σε σύγκρουση με το συμφέρον του παιδιού.**

Σε αυτή την κατεύθυνση, **χρειάζεται να είναι υποχρέωση του κράτους η στήριξη των δύο γονέων και των παιδιών οικονομικά και κοινωνικά.** Σύνθετα ζητήματα, όπως η ρύθμιση των σχέσεων των γονιών - παιδιών μετά από ένα διαζύγιο, δεν μπορούν να λυθούν ατομικά. Είναι αναγκαία η επιστημονική, κοινωνική στήριξη, δηλαδή ένα δίκτυο δωρεάν κοινωνικών υπηρεσιών στελεχωμένων με το κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, παιδαγωγοί), που θα παρακολουθούν την εξέλιξη του διαζυγίου και την πορεία των παιδιών κατά τη διάρκεια και μετά από αυτό.

Σε αυτό το πλαίσιο, **χρειάζονται δωρεάν κοινωνικές υπηρεσίες πρόληψης σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, σεξουαλικής αγωγής, προγράμματα θεραπειών οικογενείας και ζευγούς (πριν να φτάσουν στη λύση του γάμου), συμβουλευτικές γονέων.**

Αυτό το πλαίσιο θα περιορίζει δραστικά τις περιπτώσεις των παιδιών που βιώνουν τις συνέπειες χρόνων κοινωνικών προβλημάτων και συμπεριφορών, της έκθεσής τους σε καταστάσεις που διαμορφώνονται στην πορεία προς το διαζύγιο και μετά από αυτό, εξομαλύνοντας τις συγκρούσεις ανάμεσα στους γονείς. Σε αυτή την κατεύθυνση **χρειάζονται οικογενειακά δικαστήρια, που να στηρίζονται στη γνωμοδότηση από ειδικούς επιστήμονες (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, παιδοψυχιάτρους), ενταγμένους στο κρατικό δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών.**

Ταυτόχρονα, **παιρνονται υπόψη ότι τα οικονομικά προβλήματα και ο οικονομικός, κοινωνικός καταναγκασμός επηρεάζουν και τη συμπεριφορά των γονέων μεταξύ τους (σε γάμο ή διάσταση),** αποτελώντας παράγοντες είτε όξυνσης των σχέσεων μεταξύ των γονέων, είτε οικονομικής εξάρτησης του ενός από τον άλλον, **χρειάζεται να δυναμώσει η διεκδίκηση για επίδομα ανεργίας χωρίς προϋποθέσεις, στήριξη και προστασία της λαϊκής κατοικίας, ελαφρύνσεις από χρέη κ.ά.**

Αντίστοιχα, το εργατικό, λαϊκό κίνημα, το ριζοσπαστικό γυναικείο κίνημα χρειάζεται να διεκδικήσουν τις κατάλληλες οικονομικές, κοινωνικές προϋποθέσεις από το κράτος, ώστε να στηριχθούν τα νέα ζευγάρια, οι νέοι γονείς, αλλά και οι διαζευγμένοι, στην προσπάθεια να ρυθμίσουν τη γονική μέριμνα και επιμέλεια.

Ειδικά για τη στήριξη των διαζευγμένων γονιών, είναι επιτακτικό, μεταξύ άλλων, να έχει τη δυνατότητα ο γονιός που έχει πάνω από δύο παιδιά, από διαφορετικούς γάμους, να παίρνει το επίδομα για πολύτεκνες οικογένειες, ακόμα και αν δεν ασκεί την επιμέλεια, όπως να έχει αντίστοιχες φορολογικές ελαφρύνσεις. Επίσης, να δίνεται το επίδομα τέκνου στον γονέα που έχει την επιμέλεια, έστω και προσωρινά, χωρίς να υπάρχει αυθόρμητη μέχρι να βγει η τελεσίδικη απόφαση δικαστηρίου για την κατανομή της γονικής μέριμνας και επιμέλειας.

Οι ισότιμες σχέσεις μεταξύ των γονέων μπορούν να αναπτυχθούν όταν διασφαλίζονται καθολικά τα σύγχρονα δικαιώματα ανδρών και γυναικών στη σταθερή εργασία, με σταθερό ωράριο εργασίας και αξιοπρεπές εργασιακό εισόδημα, με μέτρα προστασίας της μητρότητας και ολόπλευρη κρατική στήριξη και φροντίδα της οικογένειας, προστασία των παιδιών (μέσω ενός αποκλειστικά δημόσιου και δωρεάν συστήματος Υγείας, Πρόνοιας, Παιδείας, που περιλαμβάνει και τον Αθλητισμό. Πολιτισμό κ.ά.). Όταν στο επίκεντρο μπουν οι πραγματικές κοινωνικές ανάγκες και η συνολική ικανοποίησή τους, με βάση τις δυνατότητες που υπάρχουν τον 21ο αιώνα.

Εμπόδιο σε αυτήν τη δυνατότητα, που θα μπορούσε να διασφαλίσει το πραγματικό συμφέρον των παιδιών - και στις σχέσεις τους με τους γονείς μετά από ένα διαζύγιο - δεν είναι κυρίως το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις γονιών - παιδιών. Το κύριο εμπόδιο είναι ο οικονομικός, κοινωνικός καταναγκασμός, συστατικό στοιχείο της σάπιας εκμεταλλευτικής κοινωνίας.